

फिलाडेल्फियाची 'खिलाडू' संस्कृती

प्रत्येक शहराची एक संस्कृती असते. 'तुम्ही मुंबईकर, पुणेकर का नागपूरकर' या प्रसिद्ध लेखात कै. पु. ल. देशपांडे यांनी या तीन शहरांच्या संस्कृतीची तुलना फारच मार्मिक पद्धतीने केली आहे. माझ्यासारखे जे पुणेकर आहेत ते इतर शहरातील लोकांचे नेहमीच टीकेचा विषय असतात. लहानपणी मी मुंबईतील माझ्या चुलतभावांकडून 'पुणेरी घाटी' म्हणून होणारी माझी चेष्टा सहन केली आहे. ते पुण्याला आले की त्यांची सायकल चालवताना होणारी भंबेरी पाहून मी त्यांच्या चेष्टेची परतफेड करीत असे. अमेरिकेत मी आजही वळहाडातील मंडळी बरोबर ओळखू शकतो. महाराष्ट्राबाहेर वाढलेले मराठीसुद्धा त्यांच्या बोलण्यावरून ओळखता येतात. अमेरिकेतील अनुभवी मंडळीकडून न्यू यॉर्क, बॉस्टन, फिलाडेल्फिया या शहरातील बोली भाषेत कसा फरक आहे हे ऐकण्यासारखे असते. दक्षिणेकडील लोक तर सहजच ओळखू येतात. अलाबामा राज्यात अनेक वर्षे राहणारे बृ. वृत्ताचे एक वाचक जेव्हां फोन करतात तेव्हां ते मराठीत बोलले तरी त्यांचे बोलण्यातील 'हिलबिली' हेल लपत नाहीत.

पण बोली भाषेप्रमाणेच अमेरिकेतील विविध शहरातील नागरिकांच्या वागण्यातील फरकही चटकन लक्षात येतात. कॅलिफोर्नियातील माणूस 'लेड बॅक' असतो, तर मिड वेस्ट मधील लोक सर्व जग किती साधे आणि सुंदर अशा स्वप्नात वागत असतात. दक्षिणेतील लोक बोलण्यात एकदा तरी 'लॉर्ड'चा उल्लेख केल्याशिवाय रहात नाहीत. तर नॉर्थ ईस्टमध्ये राहणारे रस्त्यावर मृतावस्थेत पडलेल्याला मदत करतीलच याची खात्री देता येत नाही. मी वास्तव्य करीत असलेल्या फिलाडेल्फियातील नागरीक 'ब्लू कॉलर' आहेत असे अनेक जणांना वाटते व याची प्रचिती मी दुसऱ्या गावी आमची फूटबॉल टीम 'ईंगल्स'ची गेम बघायला गेलो की हमखास येते.

काही महिन्यांपूर्वी आमच्या फिलाडेल्फियाच्या टीमची पहिलीच गेम शार्लोट, नॉर्थ कॅरोलायनाच्या 'पॅन्थर्स' बरोबर होती. ती बघण्यास मी सहकुटुंब गेलो होतो. आमच्यासारखे ४-५ हजार लोक आले होते. सगळेच फिलाडेल्फियाहून आले नव्हते. काही फिलाडेल्फियात लहानाचे मोठे झालेले पण आता दुसऱ्या शहरात राहणारे होते. अशा प्रकारे दुसऱ्या शहरात जाऊन आपल्या टीमचा खेळ मोशा संख्येने पाहणारी काहीच शहरे अमेरिकेत आहेत त्यात फिलाडेल्फियाचा क्रमांक अगदी वर लागतो. विमानाने अथवा मोटारने ही मंडळी जमू लागली की वातावरण जल्लोषपूर्ण होण्यास वेळ लागत नाही. मग विमानात आमच्या टीमचे 'चीअर साँग' सामुहिक रीतीने गायता कुणीही लाजत नाही. मोटारीने जाणारी मंडळी राघोबादादा अटकेपार झोँडा लावायला निघालाच्या थाटात टीमचे झोँडे मोटारीवर फडकावून निघतात. यंदा आम्ही मोटारीने निघालो होतो. वाटेत असे लोक भेटले की 'हाँक' करून एकमेकांना ओळख देत होते.

दुसऱ्या शहरात आम्ही जातो म्हणजे त्यांचे पाहुणे असतो. परंतु त्या शहरात गेल्यावर सभ्यतेने वागावे अशी शिकवण आमच्या गावातील लोकांना कधीच दिलेली नसते. ज्या गावी जाऊ ते आपलेच घर असल्यासारखे वागतात. शार्लोट गावात फूटबॉलची गेम रविवारी होती. त्यामुळे शनिवारी संध्याकाळपर्यंत हजारोंच्या संख्येने आमच्या गावचे 'फॅन्स' शार्लोट गावात जमले होते. डाऊन टाऊनमधील एका हमरस्त्यावर 'पोर्क रोस्ट फेस्टीवल' भरली होती. शार्लोटसारख्या लहान गावाच्या तुलनेने तेथे स्थानिक लोकांची बज्यापैकी उपस्थिती होती. पण आमच्या फॅन्सचा लोंदा गावात पोचताच त्यांनीच त्या फेस्टीवलचा ताबा घेतला. आमच्या टीमच्या हिरव्या रंगाच्या शर्टानी सर्व रस्ते फुलून गेले. आमच्या गावच्या फॅन्सची पार्टी सुरु झाली ती संपायला मध्यरात्र उलटून गेली.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी हॉटेलात ब्रेकफास्टचे वेळी सगळीकडे आमच्याच टीमचे चाहते दिसत होते. ओळख नसली तरी ओळख करून घेत होते. अमेरिकेच्या काना कोपन्यातून – अगदी कॅलिफोर्नियापासून – लोक आलेले दिसले. गेम १ वाजता होती तरी ११ वाजताच स्टेडियम भरू लागले. शार्लोटचे फॅन उच्च मध्यमवर्गीय गोरे लोक तर फिलाडेल्फियाचे बहुतांशी कामगार वर्गात मोडणारे. नॉर्थ कॅरोलायना म्हणजे खिळून धर्माचे वर्चस्व असल्याने गेमच्या सुरवातीला येशू खिस्ताची प्रार्थना म्हटली गेली. त्यावेळी शांतता पाळण्याची सभ्यता आमच्या गावच्या लोकांनी दाखवल्याचे पाहून मला हायसे वाटले. कारण पूर्वी एकदा फिलाडेल्फियात डिसेंबरमध्ये एक गेम हरलो म्हणून चिडून जाऊन आमच्या फॅन्सनी सांता क्लॉजवरच बर्फाच्या गोळ्यांनी हल्ला केला होता.

गेम सुरु झाली. पहिली काही मिनिटे विशेष काही घडले नाही. पण थोऱ्याच वेळात आमच्या टीमने शार्लोटच्या टीमचा धुक्का उडविण्यास सुरुवात केली तसे सर्व स्टेडियम आमच्या फॅन्सनी डोक्यावर घेतले. द्राक्षासवाचे सेवन जसे जसे वाढत गेले तशी आमच्या फॅन्सची प्रतिक्रिया हिंसक होऊ लागली व पोलिसांना हस्तक्षेप करणे आवश्यक झाले. मध्यंतरापर्यंत अनेक जणांचा तोल सुटला. गेम जिंकताक्षणी अनोळखी लोकसुद्धा माझ्या बायकोला फिस्ट बंप देऊन विजयाचा आनंद दर्शवू लागले. पराभव होणार असे दिसताच शार्लोटच्या फॅन्सनी हळू हळू घरी जाण्यास सुरुवात केली. गेम संपली तेव्हां स्टेडियममध्ये जास्त संख्येने फिलाडेल्फियाचीच मंडळी शिल्लक राहिली.

शिकारीहून परत येताना एखादे सावज मिळाले तर शिकाऱ्याचा परतीचा प्रवास आनंदाचा होतो. तसा आमचा परतीचा प्रवास झाला. शिकारी लोक अशी सावजे पेंढा भरून भिंतीवर टांगून ठेवतात तशी माझ्या ऑफिसमध्ये अशा विजयी गेमची तिकीटे ट्रॉफी म्हणून बोर्डवर टांगलेली आहेत. त्या तिकीटांकडे बघत जुन्या आठवणीना उजळा देत थंडीतल्या मोसमात मला तात्पुरती ऊब मिळते.

मोहन रानडे

brihanmm@gmail.com